

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno MCCCCXXXVIII. ad annum MCCCCXL.

Parisiis, 1644

Collatio Qvarta. Die XVI. Octobris. Deputati pro bono pacis morem gerunt
Graecis, vt prius agatur, an licuerit addere symbolo verbum, Filioque:
deinde, vt veritas additionis demonstretur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15490

COLLATIO QVARTA.

DIE XVI. OCTOBRIS.

*Deputati pro bono pacis morem gerunt Græcis, ut prius agatur,
an licuerit addere symbolo verbum, Filioque: deinde,
ut veritas additionis demonstretur.*

AND. **C**VNCTIS modo quo supra conuenientibus, post Missæ celebrationem, quæ hora communis erat conuentionis, Ephesinus his verbis exorsus est.

LV D. Antequam Ephesinum loquentem in medium adducas, dic quæso, quomodo hoc factum est, quod pristina disceptationi Latini Græcis cesserint vti contucti?

AND. Res ipsa iudicium dat, quis maiori fuerat ratione fretus: sed visum est, vt conuitatis conuiuia cederet: sic humanitati cedendum, vt principia rupturam non cape- rent. Me tamen excusare apud te nolo: fueram semper in sententia, vt his principiis eisdem audacia non daretur, vtve nullatenus dicendi daretur locus. Arbitrabar rem hanc in medium per eos deductam, causam fidei non concernere: sicque merito non audiendos, vt non concludentes quod vellent. In medium deducta magis corporalium voluntatum differentiam, restitutoriave remedia concernere videbantur, quam veritatem ipsam, quæ fides est: & cum rerum spiritualium possessio nulla sit, dato iure; ridiculosum arbitrabar, in fide quæsitum hoc cadere. Quod scilicet, etsi vera esset expressio dogmatis, adhuc discutiendum esset, an exprimi liceret, de Deo maxime, cum potius contra fidem esset tacere quæ vera sunt de Dei cognitione: summa, qua valui, persuasione institi, vt tamquam petitionem ineptam ad rem de qua agebatur deduceres, & non fidei, sed controuersiarum positium ius concernentem, ab omni fidei termino deuiam, non esse audiendos: piis tamen vnionem sectantibus, summo pontifici ac reuerendissimo domino cardinali sancti Angeli visum est, vt audirentur, etsi impertinentia quæque deducerent. Cœpit igitur Ephesinus, data dicendi licentia, hoc modo.

EPHES. Quoniam nobis fuit concessum, vt diffinitio-
nes

ANNO
CHRISTI
1438.

nes legerentur antiquorum Conciliorum, volumus illas legere, vt primis patribus conformemur.

CARD. Si volumus peruenire ad optatum nobis finem, feruare neceſſe eſt promiſſa: & licet dominus Coloffenſis veniret hodie audiendus, conuenimus heri, vt vos deduceretis ad veſtrarum opinionum deductionem quid placuerit, & legeretis hoc ordine, & legatis quidquid vultis; cum quid communiter legendum erit, conueniemus, & de illis nos etiam faciemus ſimiliter legi quod volumus pro noſtra parte. Quod ita conuenerimus, ego propria manu heri adſcripſi, quod ſcriptis exhibeo.

IMPER. Placet, vt quilibet per ſe legat, quid vult.

CARD. Legatis.

EPHES. Legemus non omnes nunc, ſed prout expedierit. Rogamus paternitatem veſtram, vt cum omni patientia velitis nos audire exponentes diffinitiones illorum patrum, & approbantes nos noſtram propoſitionem: cum intendamus probare, quod non licuerit recedere a diffinitionibus patrum, nec addere fidei, & his quæ a patribus compoſita ſunt.

AND. Per monachum quemdam libro ſumpto, lectum eſt Nicænum ſymbolum Græco ſermone, in Latinum per interpretem promulgatum.

* id eſt, &
hoc lecto
ſymbolo.

EPHES. Lecta hac diffinitione in tertia Synodo, * fuit hoc lectum ſymbolum: poſtea ſequitur prohibitio^a hoc modo. His lectis, prohibet ſancta Synodus, aliam fidem conſcribere, aut componere, præter determinatam a patribus Nicænis. Eos vero qui auſi fuerint componere aliam fidem, ſeu producere ad inquisitionem veritatis, vel docere, vel tradere aliud ſymbolum volentibus conuerti ex gentilitate aut Iudaismo, aut ex quacumq; fide, etiam ſi eſſent epiſcopi, priuentur epiſcopatu: ſi clerici, clericalitu: ſi monachi, vel laici, excommunicentur. Cum autem ad iſta venerimus, duo videntur eſſe inquirenda. Primo, quo pacto & ratione iſti ſancti patres tantam custodiam in^b expoſitis habuerunt, quantam non habuerunt qui fuerant in prima & ſecunda Synodo. Secundo, cur noluerunt facere mentionem de ſymbolo ſecundi^c Concilii, ſed ſolum de prima Synodo, cum ſit differentia in verbis & ſyllabis. Dicimus factum, vt ex re natura demonſtrat.

^a Concilii Epheniſi par. 3. actiones.^b id eſt, diſſinitia.^c Scilicet Conſtantinopolitani primi, in quo fuit auctum ſymbolum Concilii Nicæni.

Concil. Tom. 33.

V

Si enim, qui primo symbolum fecerunt, prohibuissent quid addi, viderentur quid voluisse sibi arrogare. Sed patres tertii Concilii videntes recte facta, voluerunt firmare, prohibendo, ne quid addi liceret. Hoc etiam factum est in nouo testamento, quando ^a euangelistæ noluerunt sibi hoc arrogare, nec in eorum euangelio ponere, quod nemini liceret quid addere, &c. Sed postea sancti patres prohibitionem fecerunt. Aliam rationem afferimus ex contingentibus, quoniam post primam expositionem ^b symboli fidei, cum multum temporis transuerit inter primum & secundum, multæ expositiones factæ sunt ultra triginta numero: & quia ita priuatim & particulatim factæ erant, afferebant dubitationem, & maxime de consubstantialitate, quod multis non erat ita acceptabile auditu. Vnde secundum Concilium habens auctoritatem œcumenici Concilii, voluit extendere & declarare aliquos articulos de Spiritu sancto: similiter quædam verba de incarnatione, quæ non erant in primo symbolo, videlicet: Et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine. Et hoc fecit, quia sibi licuit, & noluit inhibere, ne videretur abrogare his quæ addiderat. sed talis licentia & declaratio fuit causa damni in ecclesia Dei. Nam ex hoc accepta occasione, illi qui sapiebant opinionem Nestorii, fecerunt priuatim vnam aliam expositionem, & baptizabant in illo symbolo: & ex illo Nestorii multa alia facta fuere. Ideo in tertio œcumenico Concilio voluerunt patres approbare symbolum primi Concilii, & diffinierunt, quod nec ipsismet liceret aliquid addere vel auferre illi symbolo: & opere approbarunt. nam vocem illam de ^c genitrice Dei, quæ fuit per tertiam Synodum promulgata, cum esset necessaria, noluerunt ^d in symbolo addere, sed in alia diffinitione apposuerunt. Nunc venio redditurus rationem ad secundum, quare patres tertii Concilii noluerunt mentionem facere symboli secundi ^e Concilii, quia scilicet in tertio Concilio fuit admissum, symbolum secundi Concilii esse idem cum symbolo primi. Hoc ex ipsis rebus probatur. Nam manifestum est, illos non ignorasse secundæ Synodi symbolum, nec etiam contempsisse. quoniam modo hoc fecissent, cum illud fuerit approbatum, & visum & tentum per Christianos? Ideo solum de primo dixere propter au-

^a Restringit se ad euangelia. nam Apoc. vlt. prohibetur additio, vel diminutio.

^b In Nicæno scilicet Concilio.

^c scilicet Genitrice, Dei genitrix, de qua late infra.
^d Subintelligendum, nihilo minus.
^e Ephesius conatur respondere tacite obiectioni, cur patres tertii Concilii, scilicet Ephesini, fecerint prohibitionem de non addendo aliquid symbolo Nicæno, & non fecerint mentionem de symbolo Constantin. secundum Concilii, in quo plura sunt addita ipsi Nicæno.

ANNO
CHRISTI
1438.

et auctoritatem, cum ibidem fuerint plures patres: & illud fuit fundamentum secundi Concilii, & quia Christiani maxime utebantur primo, & in illo baptizabantur. Item quia virtualiter secundū continebatur in primo. Item quia tractantes, ne quid liceret addere, cum in secundo fuerit quid additum, ne viderentur diuersificare, non fecerunt mentionem secundi, scientes virtute in primo contineri: & ideo declararunt, non solum sensu, sed nec voce quid addi posse: & si quid necesse esset addi vel declarari, mandarūt poni in aliis diffinitionibus. Et multæ sunt auctoritates Cyrilli, qui illi tertio Concilio præfuit, & Cælestini papæ locum tenuit, in^a epistola quæ incipit, Latentur cæli; vbi ait: Nullo modo patimur aliquid addi expositis in Nicæa.

^a in actis Concilii Ephesini part. 1. cap. 14.

AND. Assurrexit & monachus ille ex libro in Græco legens Cyrilli epistolam, & Cælestini papæ. quibus lectis, profecutus est Ephesinus his verbis.

EPHES. Audistis, reuerendissimi patres, prohibitionem papæ: quæ prohibitio in quarto Concilio lecta fuit, & approbata.

AND. Annuit & scribæ illi qui librum tenebat, qui Græco sermone quarti Concilii approbationem^b legit. Quibus lectis, mandauit prohibitiones quarti Concilii in medium^c deduci. Quibus lectis, & epistolis lectis, & eis expositis, legerunt gesta sexti magni Concilii, & aliam Agathonis papæ Romæ tempore sexti Concilii ad Concilium, & aliam ad imperatorem: demum diffinitiones septimi Concilii, quod in Nicæa secundo fuit.

^b eiusdem scilicet epistolæ in Concilio Chalcedonensi actione 5.

^c actione 4. Concilii Chalcedonensis.

LVD. Anne symbolum cuiuslibet Concilii lectum est?

AND. Lecta sunt, & conuenire videbantur: sed cum septimæ Synodi legeretur symbolum, cardinalis librum Latinum exhibuit antiquissimum, vbi in symbolo illius Concilii^d erat, Filioque: & adiunxit, quod ex chronica Martiniana habetur in illo Concilio dogma illud fuisse explicatum: & lectis^e subscriptionibus, inuentum est, Petrus Romanæ sedis presbyter locum tenens Hadriani papæ Romæ, & Petrus abbas sanctorum Andreæ & Sabæ, Tarasius patriarcha Constantinopolitanus. His lectis, Ephesinus exorsus est sic.

EPHES. Audistis, reuerendissimi patres, sententias patrum? Nos videntes sententias patrum, & intuentes eo-

Concil. Tom. 33.

V ij

rum auctoritates, & timentes eorum maledictiones, nullo modo admittere possumus illam additionem, quam vos fecistis. Iam restat, nisi hora impediatur, ut nos audiamus responsiones & rationes paternitatum vestrarum: & auditis vestris paternitatibus, adducemus auctoritates multorum patrum, quae tamen ad haec tendunt. Scitis, nos non esse arithmeticos nec^a artificiosos, ut ex politica dicta in medium adducamus: sed quod cum veritate dicitur, admittimus: quod autem repugnat, reiicimus.

* Graecus scriptor sic sessione 5. in finem: Rogamus vos ut summam & per capita responsiones vestras exponari. scitis nos neque memoria valere, neque diuidentium numerandi, arte pollicere.

CARD. Beatissime pater, deferatur imperatori, qui optat finem imponi. Sed quia symbolum septimi Concilii per eos lectum non habet dogma, Filioque; & nos habemus cum illo verbo; videtur ut ex nostro more legatur, prout habemus.

AND. Annuit papa, ut legeretur: & per scribam nostrum cum dicto dogmate lectum est. quo lecto, cardinalis sic inquit.

CARD. Quia placet, ut breuiter respondeatur & distincte, ut vobis morem geramus, videtur, ut relata per notarios scripta auscultentur.

IMPER. Placet, ut cras xv. hora conueniant.

AND. Quibus expositis, assurreximus cuncti, hora iam vigesima prima.

NOTÆ AD QVARTAM COLLATIONEM.

^a *Restitutoriave.*] Voluisset Andreas prius disputari quaestionem, an esset verum, quod Spiritus sanctus a Filio procederet. nam quaestionem, utrum fuerit licitum addere symbolo, aiebat pertinere ad ius positium voluntatis humanae, & ad remedium restitutorium in pristinum, auferendo illud a symbolo, quod non videbatur necessarium, si dogma esset catholicum. Idem voluisset & Bessarion, ut ipse testatur in opusculo de successu Synodi & processu Spiritus sancti, cap. 2. in fine huius operis exhibito.

^a *Concilii.*] Actione 7. septimae Synodi, legitur in symbolo additum, Filioque, tum in Graeco, tum in versione Anastasii: quod Iulianus cardinalis hic comprobatur ex chronico Martini Poloni in Hadriano papa, dum agit de Constantino & Irene imperatoribus; ubi dicit dogma, Filioque, fuisse in ea Synodo diffinitum. Vide etiam Baronium tom. 9. anno 787. num. 38. id ipsum comprobantem. Sed & tom. 8. anno 680. num. 32. ait Emmanuelem Calecam Graecum aduersus errores Graecorum id ipsum ante Concilium Florentinum testatum fuisse. Habetur Emmanuel tom. 14. bibliothecae veterum patrum ex versione Ambrosii Camald. ubi circa initium primi libri af-

ANNO
CHRISTI
1438.

firmat, in septima Synodo fuisse diffinitum, & etiam actione 3. fuisse approbatam epistolam Tarasii patriarchæ, in qua assererat Spiritum sanctum procedere a Patre per Filium. Quæ verba ad eandem intelligentiam tendere, ac illa, ex Patre Filioque, habetur in diffinitione huius Concilii Florentini; & probat Bessarion in oratione de vnione, & in opusculo ad Alexium, in fine huius operis exhibitis.

¹ *Subscriptionibus.*] Subscriptionibus scilicet, quæ habentur in septima Synodo actione 7. nimirum, vt appareret ex subscriptionibus conformitas ad alios textus eiusdem septimæ Synodi.

COLLATIO QVINTA ET SEXTA.

DIE XX. ET XXV. OCTOBRIS.

Dicta in his duabus collationibus formiter non fuerunt recollecta, & eadem fere replicantur in collatione VIII.

AND. **A**D hanc quartam colluclationem cum pariter Avenissemus, cunctisve expectantibus, Colossensis summo pontifici direxit hæc verba.

COLOSS. Adsit benedictio tua, pater beatissime.

AND. Demum verba ad interpretem protulit.

COLOSS. Referam verba in Latino, vt formam feruem: tu autem in Græcum patribus his traduces. Si tamen quid Græce explicare voluero, non adimo mihi facultatem.

INTERPR. In traductione per tuam paternitatem pridi reprehensus extiti, etsi, vt arbitror, minus debite: nolo traducere, nisi Græce prolata, ^a in Latinum; cum ad id Græci fiduciam sumant.

AND. Iussit tamen imperator, vt exequeretur vtrumque opus. Cuius iussu, in scabello sedens, paratum se ad vtrumque extunc exhibuit. Cœpit igitur hoc modo hæc collatio. Has tamen duas collationes domini Colossensis non curavi adscribere, quia formiter collectæ non fuere, & quia in octaua collatione ipse eadem omnia repetiit: ideo non fuere hic adscripta, sed ibidem eius dicta videas, vbi declarauit quæ hic ^b expresserat.

^a Scilicet prolata a Græcis, cum illi in me fiduciam habeant, quod recte traducā de Græco in Latinum.

^b Propterea ad intelligentiam dicendorum in collatione 7. sequenti a Nicæno, videnda omnino sunt prius, quæ dicit seu repetit Colossensis in collatione 8. Nam ipse dicit ibi, quod eadem vult repetere, atque ad idem factum quæ dicit Forolientensis collatione 10.